

KAMU KURUMU NİTELİĞİNDEKİ MESLEK KURULUŞLARINDA İŞTİRAKÇİLİK VE UYGULAMASI

Prof. Dr. Akar ÖÇAL

I. GİRİŞ

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları (1) kanunla kurulmuş (2) ve kendilerine yine kanunla birtakım görevler (3)

-
- (1) Bu kavramla ilgili olarak bkz. M. ZAFER ÜSKÜL: **Kamu Yönetimi Açısından Türkiye'de Ticaret ve Sanayi Odaları**, Eskişehir 1975, s. 11 vd.; LÜTFİ DURAN: «**Meslek Teşekküllerinin Hukuki Kategorisi**», Özel Galatasaray Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu Dergisi, 1970, S. 3, s. 197 vd.; TURGUT KALPSÜZ: **5590 Sayılı Kanuna Göre Ticaret Odaları ve Borsalarının Hukuki Mahiyeti**, Konferans, Ankara 1956, s. 2; TURGUT KALPSÜZ: «**Ticaret Odalarında Ceireyan Eden Tahkim**», Tahkim, IV. Ticaret ve Banka Hukuk Haftası, 29 Kasım-4 Aralık 1965, Bildiriler - Tartışmalar, Ankara 1966, s. 211-212.
 - (2) Bkz. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (RG. 20.7.1961 - 10859), Mad. 122/I; 5590 sayılı «Ticaret ve Sanayi Odaları», «Ticaret Odaları», «Sanayi Odaları», «Ticaret Borsaları» ve «Ticaret ve Sanayi Odaları» «Ticaret Odaları», «Sanayi Odaları» ve «Ticaret Borsaları» Birliği Kanunu (RG. 15.3.1950-7457), Mad. 1, 32, 61; 6964 sayılı Ziraat Odaları ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği Kanunu (RG. 23.5.1957-9614), Mad. 1, 23; 6235 sayılı Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu (RG. 4.2.1954-8625), Mad. 1,13,18, 6343 sayılı Veteriner Hekimliği İcrasına, Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun (RG. 18.3.1954 - 8661), Mad. 14; 6643 sayılı Türk Eczacılar Birliği Kanunu (RG. 2.2.1956 - 9223), Mad. 1,2; 6023 sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanunu (RG. 31.1.1953 - 8323), Mad. 1,2,3; 1512 sayılı Noterlik Kanunu (RG. 5.2.1972 - 14090), Mad. 163, 180; 1136 sayılı Avukatlık Kanunu (RG. 7.4.1969 - 13168), Mad. 76, 109; 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu (RG. 1.2,3,4. Ağ. 1964 - 11769/11771), Mad. 1, 42, 65, 88. Bazı yazarlar İhracatçı Birliklerini de bu kavram içine dahil etmektedirler; bkz: DURAN, s. 201; ÜSKÜL: **Kamu..**, s. 15 (RG. 15.6.1936 - 3330; 27.3.1976 - 15541).
 - (3) 5590 sayılı kanun, Mad. 5, 34, 62; 6964 sayılı kanun, Mad. 3, 24; 6235 sayılı kanun, Mad. 15; 6643 sayılı kanun, Mad. 4; 1512 sayılı kanun, Mad. 166, 188; 1136 sayılı kanun, Mad. 110 vs.

verilmiş bulunan teşekküllerdir. Bu çeşit kuruluşlar arasında ekonomik karakter taşıyanlar bulunduğu gibi (4), bu karaktere sahip olmayanlar da mevcuttur. Kamu kurumu niteliğindeki bir meslek kuruluşunun, meselâ bir anonim şirketin kuruluşuna iştiraki (5) sorunu, çok yönlü bir sorundur. Kanunun ekonomik yönü olduğu kadar hukuki, idari, siyasi yönleri de mevcuttur. Biz, bu inceleme-mizde, konuyu esas olarak hukuki yönden ele alacak, açıklamaları somutlaştırabilmek için de, yaptığımız anketten elde ettiğimiz rakamlardan yararlanacağız.

II. 5590 SAYILI KANUNA TABİ MESLEK KURULUŞLARIN- DAKİ DURUM

1. Ticaret ve Sanayi Odaları Açısından İştirakçilik :

Ticaret ve sanayi odalarının, yeni teşebbüslerinin kurulmasına iştirak etmesi, görevleri arasında açıkça belirtilmemiş (Mad. 5); ancak «gelirler» başlığını taşıyan 24. maddenin (1) bendi, «iştirak- lar kârı»nı oda gelirleri arasında belirtmekle yetinmiştir. Ekono- mik bir karakter taşıyan ticaret ve sanayi odalarının iştiraklerde bulunma yoluyla yeni teşebbüslerin kuruluşuna katılması, genel anlamıyla işte anılan bu 24/1 maddesi ile mümkün olabilmekte- dir (6). Kanun koyucu, iştirak konusunda genel bir görevden söz etmemişse de, 5. maddede, odaların, lâboratuvarlar (i), umumi ma- ğazalar, depolar ve kredi müesseselerinin (k) kuruluşuna katıla- bileceklerini öngörmektedir. Anılan iki maddenin birlikte incelen- mesi, 24/1. maddede sözü edilen «iştirakler» kelimesi ile, sadece 5. maddede sayılan iştiraklerin mi kastedilmiş olduğu yoksa bu ifade ile herçeşit iştirakin mi ifade edilmek istendiği kesinlikle ortaya konulmamışsa da; odalar, «iştirak» kavramını 5. maddede sayılan- larla sınırlandırmamakta, onu geniş olarak tefsir etmektedirler

(4) Ticaret odaları, sanayi odaları ve ziraat odaları gibi.

(5) İştirak kavramı ile ilgili olarak bkz. TURGUT S. EREM: «İştirak Mefhumu», III üncü Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, 13-18 Mayıs 1963, Ankara 1964, s. 93 vd.; AKAR ÖÇAL: «Hukuki Açidan Bankalarda İştirakçilik», Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi (ESADER), C. XIII, S. 1, 1977, s. 305 vd.

(6) Bu tür düzenlemenin ekonomik kalkınmadaki sakıncaları ile ilgili olarak bkz. AKAR ÖÇAL: «Sanayi Odalarının Ekonomik Kalkınmaya Daha Aktif Olarak Katılması Konusunda Bazı Düşünceler», 1972 Türkiye Sanayi Kongresine sunulan tebliğ, s. 8-9.

(7). Nitekim aşağıda belirtilen bazı ticaret ve sanayi odalarının iştirakleri, bu yargıyı doğrulamaktadır (8) :

Ankara Ticaret Odası	2.526.000.—
İnegöl Ticaret ve Sanayi Odası	84.700.—
Afyon Ticaret ve Sanayi Odası	156.700.—
İzmir Ticaret v Sanayi Odası	2.543.350.—
Eskişehir Ticaret Odası	247.600.—
Adana Sanayi Odası	1.105.500.—
Kütahya Ticaret ve Sanayi Odası	30.000.—
Mersin Ticaret ve Sanayi Odası	5.100.000.—
Adana Ticaret Odası	800.000.—
Samsun Ticaret ve Sanayi Odası	384.990.—
Antalya Ticaret ve Sanayi Odası	151.200.—
İzmit Ticaret ve Sanayi Odası	332.400.—

2. Ticaret Borsaları Açısından İştirakçilik :

Ticaret borsalarının görevleri arasında (Mad. 34), borsaların, ticari ve sanayi müesseselerinin kuruluşlarına katılmasına açıkça imkân veren bir hüküm bulunmadığı gibi (9); gelirleri arasında, odalarda olduğu gibi, «iştirakler kârı» da sayılmamıştır. Kanundaki bu boşluk, borsaları iştirak konusunda haklı olarak tereddüte sevketmiş, Ticaret Bakanlığı ise sorunu olumsuz biçimde çözümlenmiştir (10,11). Bu konuda nazarı itibare alınması gereken bir baş-

(7) Fransa'daki durum için bkz. AKAR ÖÇAL: «Fransa'da Ticaret ve Sanayi Odaları», ESADER, C. VIII, S. 1, 1972 s. 205.

(8) Tarafımızdan yapılan ankete verilen cevaplardan saptanmıştır.

(9) Yalnızca borsaların «borsaya dâhil maddelerin tipleri ve vasıflarını tesbit etmek üzere laboratuvar ve teknik bürolar kurmak ve kurulmuşlara katılmak» imkânlarından söz edilmektedir (Mad. 34/d).

(10) Mütalâasını soran borsalara, bakanlık, şu gerekçe ile olumsuz cevap vermiştir: «5590 sayılı kanun, Ticaret Borsalarını (kanunda) yazılı esaslar dairesinde Borsaya dahil maddelerin alım ve satımı ve fiyatlarının tesbit ve ilânı işleriyle meşgul olmak üzere kurulan, tüzel kişiliği haiz kamu kurumları olarak tanımlamakta ve 34 üncü maddesinde de anılan kuruluşların görevlerini açıkça belirtmektedir. Diğer taraftan Ticaret borsalarının A. Şirketlere kurulu olarak iştiraki, anılan teşekküllerin gayelerine uygun düşmemekte ve kanunda bu yolda bir müsaade hükmü de mevcut bulunmamaktadır (...), Eskişehir ve Bursa Ticaret Borsalarının anketimize verdikleri cevaplardan saptanmıştır; Ticaret borsaları ile ilgili olarak bkz. AKAR ÖÇAL: «Mahkeme Kararlarında Ticaret Borsaları», ESADER C. XI, S. 1, 1975, s. 259 vd.

(11) Bu vesile ile sorunun tarihi gelişmesine de bir nazar atfetmekte yarar görmekteyiz: 4355 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf Odaları ve Ticaret Bor-

ka madde de, 6233 sayılı kanunla (12) 5590 sayılı kanuna eklenen geçici maddedir. Bu maddenin V. fıkrası «fon paraları ile iktisap eyledikleri her türlü menkul ve gayrimenkul kıymetler bunları iktisap eden oda ve borsaların malıdır. Şu kadar ki millî müesseselerin hisse senetleri Birlik Yönetim Kurulunun muvafakati alınmadan satılamaz» hükmünü öngörmektedir (13). Gerçekten fon paralarından, borsalar, ancak, kuruluş maksatları için yararlanabilirler (5590 sayılı kanun, Mad. 71/II) (14). Bize göre kanun koyucu, geçici maddenin V. fıkrasında fon paralarından kıymetli evrak iktisabında yararlanılmasından bahsetmekle, borsaların, hisse senedi sahibi olmak suretiyle iştirakte bulunmanında mümkün olabileceğini ifade etmiş olmaktadır.

3. Birlik Açısından İştirakçilik :

Birliğe (15), yeni teşebbüslerin kuruluşuna katılması konusunda açık bir görev verilmiş değildir (Mad. 62). Buna rağmen, yayınlarından, adı geçen kuruluşun, bir miktar iştirak sahibi olduğu anlaşılmaktadır (16).

salari Kanununun (RG. 18 Kânunsani 1943-5307) müşterek ve müteferrik hükümler bölümünde yer alan «Teşekküllerin Gelirleri» başlıklı 19/c. maddesi, «bu teşekküller tarafından kurulacak müesseselerden alınacak vâridatı», bu kanunda yazılı teşekküllerin gelirleri arasında saymaktaydı. 5590 sayılı kanuna ilişkin hükümet teklifinde oda ve borsaların gelirleri birlikte hükme bağlanmış ve iştirakler kârı, bu sebeple, hem oda hem de borsalara teşmil edilmiş durumdaydı (Mad. 22/i; T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem; VIII, Toplantı: 4, C.22, 1950, S. Sayısı: 3). Ancak, daha sonra, Ticaret Komisyonu odalar ve borsaları ayrı ayrı düzenlemiş ve iştirakler kârı sadece odalar için gelir kalemi olarak öngörülmüştür (Mad. 24; T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: VIII, Toplantı: 4, C. 25, 1950, S. Sayısı: 3 e ek).

(12) RG. 3.2.1954 - 8624.

(13) Bu konuda bkz. T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: IX, Toplantı: 4 C. 27, 1954, S. Sayısı: 91, gerekçe, s. 1—2; Ticaret Komisyonu Raporu, s. 8: «mütebakı paraların oda ve borsalara iadesi ve bugüne kadar iktisap ettikleri menkul ve gayrimenkul malların kendilerine sarahatla mal edilmesi ve ancak hisse senedi aldıkları millî müesseselerin durumlarını sarsmamak için yalnız bu noktada bir «satış izni» almaları kaydının konularak (...)».

(14) Ayrıca bkz. 3/13070 sayılı tüzük (RG. 21.6.1951 - 7840).

(15) Birliğin kamu kurumu niteliği konusunda bkz. AKAR ÖÇAL: «5590 Sayılı Kanuna Tabi Kurumlarda Görev Yapanların Sosyal Güvenliği Sorunu», ESADER, 50. Yıl özel sayısı, 1973, s. 325, dipnot: 7; ÜSKÜL: Kamu..., s. 12; DURAN, s. 198-199.

(16) Faaliyet Raporu - Mali Rapor 1974, Ankara 1974, s. 104; Faaliyet Raporu - Mali Rapor 1975, Ankara 1975, s. 122; Faaliyet Raporu - Mali Rapor 1976, Ankara 1976, s. 110.

III. 6964 SAYILI KANUNA TABİ MESLEK KURULUŞLARINDAKİ DURUM

1. Ziraat Odaları Açısından İştirakçilik :

6964 Sayılı kanun, ziraat odalarının bizzat bazı işletmeler kurmasına imkan sağladığı gibi (Mad. 3/II, a); başta ziraatla ilgili kooperatiflere olmak üzere (Mad. 3/II,b), onların, iştirak şeklinde yatırım yapmasında izin vermektedir. Gerçekten, adı geçen kanunun 1330 sayılı kanunla (17) değiştirilen 19/e. maddesi (18) iştiraklerden elde edilecek kârları, oda gelirleri arasında saymaktadır. Ziraat odalarının iştiraklerine örnek olarak şunları gösterebiliriz (19,20):

2. Ziraat Odaları Birliği Açısından İştirakçilik :

Ne birliğin (21) görevlerini (Mad. 24) ne de gelirlerini (Mad. 31) belirten maddelerde, bu teşekküle iştirak sahibi olma imkânı

Ziraat Odasının İsmi	İştirakin İsmi	İştirak Miktarı
Bolu Ziraat Odası	Üretim Tüketim ve Pazarlama Koop.	15.000
Eskişehir Ziraat Odası	Esk. Süt Ürünleri Sanayi ve Tic. A.Ş.	45.000
» » »	Süt ve Mamulleri A.Ş.	100.000
Kayseri » »	Tarsan Süt Koop.	5.000
Seben » »	Bolu Süt Sanayii	10.000
» » »	Bolu Çimento Sanayii	10.000
Karataş » »	Balko Koop.	30 hisse

(17) RG. 20.1.19971 - 13729.

(18) Eski metinde Mad. 19/g. Hükümet teklifinde bu husus 16/h maddede «iştiraklerden elde edilecek kârlar» şeklinde ifade edilmiş olduğu halde, Adliye Encümeni bu ibareyi «tesis ve iştiraklerden elde edilen kârlar» şeklinde değiştirmiştir; bkz. T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: X, İçtima: 3, C. 18, 1957, S. Sayısı: 141.

(19) Ziraat Odaları Çalışma Raporu: 1972-1973, Ankara 1974 ve Ziraat Odaları Çalışma Raporları: 1970-1971, Ankara, isimli eserlerden derlenmiştir.

(20) Bu konuda Fransa'daki durumdan da kısaca bahsetmekte yarar vardır. Fransa'da ziraat odaları kooperatiflere ortak olabilirler. Ancak ziraat odalarının anonim şirketlerin kuruluşuna iştirak etmesi, Ziraat ve Maliye Bakanlıklarının iznine ve şirket konusunun odaların görevleri içine giren bir hususa ilişkin olmasına bağlıdır; bu konuda bkz. AKAR ÖÇAL: «Fransa ve Belçika'daki Zirai Organizasyonlar», ESADER, C. VI, S. 1, 1970, s. 22. Almanya'da ziraat odalarının görevleri ile ilgili olarak bkz. ERNST SAUER: «Batı Almanya'da Ziraat Odaları» (Çev.: Doğan BAYAR), Zirai İktisat Üzerine Çeviriler, I., Ankara 1968, s. 60-61.

(21) 6964 sayılı kanununun 23. maddesi birliğin kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olduğundan söz etmiyorsa da, doktrinde, birliğin de bir meslek

nı verecek bir açıklık yer almaktadır. Nitekim, birlik bir süre işti-
rakte bulunma yolunu seçmemiştir (22). Ancak 1973 yılı bilânço-
su (23), adı geçen belirgin, 250.000 liralık bir hisse senedine sahip
olduğunu göstermektedir.

IV. TÜRKİYE NOTERLER BİRLİĞİ VE İŞTİRAKÇİLİK

1512 sayılı kanununun 166/10. maddesi; «Birliğin taşınır ve ta-
şınmaz malları ile paralarının birlik amaçlarına uygun şekilde yö-
netmek ve işletmek»i, birliğin görevleri arasında saymaktadır (24).
Bu hüküm, birliğin, amaçlarına (Mad. 163, 166) uygun olarak iş-
tiraklerde bulunmayan imkan sağlamaktadır (25,26).

V. TÜRK ECZACILAR BİRLİĞİ VE İŞTİRAKÇİLİK

Türk Eczacılar Birliğinin görevleri arasında (1643 sayılı ka-
nun, Mad. 4) iştirakçiliğe imkân veren bir hüküm yer almadığı gibi
gelirlerini saptayan maddede de buna ışık tutan bir hüküm (Mad.
55) yoktur. Anketimize katılan birlik ile odalar (27) da esasen bir
iştirakleri bulunmadığını bildirmişlerdir.

VI. TÜRK TABİBLER BİRLİĞİ VE İŞTİRAKÇİLİK

6023 sayılı kanun, Türk Tabibler Birliğine iştirakçilik konu-
sunda açıkça görev vermemektedir (Mad. 4) (28). Anketimize ka-
tılan odalar iştirakleri bulunmadığını teyit etmişlerdir (29).

-
- kuruluşu olduğu kabul edilmektedir; bkz. M. ZAFER ÜSKÜL: «Ziraat Odaları
ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği», ESADER, 50. Yıl özel sayısı, 1973, s. 318.
- (22) Türkiye Ziraat Odaları Birliği VIII. Genel Kurul, Çalışma Raporu - Mali Ra-
por 1970-1971, Ankara, s. 312; 1x. Genel Kurul Çalışma Raporu, Mali Rapor:
1972-1973, Ankara 1974, s. 622, 626.
- (23) 1x. Genel Kurul..., s. 630.
- (24) Noter odaları, Türkiye Noterler Birliğinin bölgesel organlarıdır (Mad. 180/I).
- (25) Hükümet teklifinde bu konuda şu hüküm yer almıştı: «Birliğin (...) parala-
rını işletmek, gerektiğinde her türlü şirket ve kuruluşlara ortak olmak veya
yenilerini kurmak» (Mad. 166/8); Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem: 3,
Toplantı: 2, C. 18, 1971, S. Sayısı: 130, s. 88. Bu fıkra Geçici Komisyonunda de-
ğiştirilerek, kanunlaşan metindeki ifade benimsenmiştir; S. Sayısı: 130, s.
14, 89.
- (26) Türkiye Noterler Birliğinin halen herhangi bir iştiraki bulunmamaktadır
(anketimize verilen cevaptan).
- (27) Eczacı odaları, Türk Eczacılar Birliğini oluşturan unsurlardan biridir (Mad.
2/2).
- (28) Tabip odaları, Türk Tabipleri Birliğini oluşturan unsurlardan biridir (Mad.
2).
- (29) İstanbul Tabip Odasının öncülüğü ile DETAKO isimli bir kooperatif kurul-
duğunu öğrenmiş isek de (Milliyet: 4.4.1976, s. 14), adı geçen odanın öncü-
lüğünün mahiyetini saptamak mümkün olamamıştır.

VII. VETERİNER HEKİMLERİ BİRLİĞİ VE İŞTİRAKÇİLİK

6343 sayılı kanun, ne Birliğin grevleri arasında ne de oda (30) ve birliğin gelirleri arasında bu konuya temas etmemiştir (Mad. 15,19,48).

VIII. TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ VE İŞTİRAKÇİLİK

6235 sayılı kanun gerek birlik gerek Odaların görevleri arasında bu konuda açık bir hüküm ihtiva etmemektedir (Mad. 2,19). Ancak odaların gelirlerini saptayan 32/g. madde (31), «iştiraklerden mütevellit kârları» açıkça gelirler arasında göstermektedir. Anketimize katılan odalar (32) iştirakleri bulunmadığını bildirmişlerdir (33).

IX. 507 SAYILI KANUNA TABİ KURULUŞLARDAKİ DURUM

507 sayılı kanuna tabi kuruluşların (34) iştiraklerde bulunmasına açıkça imkân sağlayan bir hüküm kanunda yer almamış (35)

(30) Veteriner hekim odaları, Birliğin organıdır (Mad. 14/II).

(31) Madde, 7303 sayılı kanunla (RG. 4.6.1959 - 10222) değişikliğe uğramıştır.

(32) Birlik anketimizi cevapsız bırakmıştır.

(33) Kimya Mühendisleri Odası, yasal bir yetkileri olmadığını ifade etmiştir.

(34) Esnaf ve küçük sanatkârlar dernekleri (Mad. 3); Esnaf ve küçük sanatkârlar dernekleri Birlikleri (Mad. 42); Esnaf ve küçük sanatkârlar Federasyonu (Mad. 65); Türkiye Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Konfederasyonu (Mad. 88). Kanun, bunlardan yalnızca derneklerin kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olduğunu ifade ediyorsa da (Mad. 1), kanunun gerekçesinde Federasyonun da mesleki birlik niteliğinde olduğu açıkça belirtilmiştir; bkz. *Millîyet Meclisi Tutanak Dergisi*, Dönem: 1, Toplantı: 3, C. 29, 1964, S. Sayısı: 634, s. 65. Doktrininde birlikler ile Konfederasyonun da bu nitelikte kuruluşlar olduğu, haklı olarak, ileri sürülmektedir. ÜSKÜL: *Kamu...*, s. 14. Bunların kamu tüzel kişisi sayılıp sayılamayacağı hakkında ise bkz. D3D. 20.9.1974 gün ve E. 448/K. 457 sayılı kararı, *Danıştay Dergisi*, S. 18-19, 1975, s. 237: «507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Derneği Kanununa göre kurulan birlik ve konfederasyonlar, tüzel kişiliğe sahip bulunmakla beraber kamu tüzel kişisi olduklarına dair bu kanunda ayrıca bir hükme yer verilmemiştir. Bu derneklerin ve onların meydana getirdikleri birlik, federasyon ve konfederasyonların kamu kurumu niteliğinde meslek teşekkülü olarak kurulmuş olmaları, kedilerinin bundan ayrı olan ve ancak kanunla kazanılabilecek bulunan kamu tüzel kişiliği statüsüne de sahip olmalarını gerektirmez».

(35) Madde: 22 - Yönetim Kurulunun (dernek) başlıca görev ve yetkileri: (..) Üyelerinin çalışmaya konularına giren işlerde gelişmelerini sağlamak ve ihtiyaçlarını karşılamak bakımından lüzumlu ve yararlı tedbirleri almak ve icabeden tesisleri kurmak; Madde: 36 - Derneklerin Gelirleri: f) Dernek gayesinin tahakkukunu sağlamak için kurulacak kurumların geliri; Madde: 55 - Birlik yönetim kurulunun başlıca görev ve yetkileri: f) Derneklerin gelişme-

olmasın rağmen, bazı birliklerin iştirak sahibi olduğu anketimize gelen cevaplardan saptanmıştır (36).

X. 1136 SAYILI KANUNA TABİ KURULUŞLARDAKİ DURUM

1136 sayılı kanunda, bu kanuna tabi kuruluşların (37) iştirak sahibi olabileceklerini öngören açık bir hüküm yer almış değildir. Nitekim anketimizi cevaplandıran İstanbul ve İzmir Baroları ile Türkiye Baroları Birliği de iştiraklerinin bulunmadığını ifade etmişlerdir.

XI. SONUÇ

1. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirak sahibi olabilmesi imkânı verecek hükümler açık değildir, yetersizdir ve düzensizdir. Özellikle ticaret ve sanayi odaları ile ziraat odaları gibi ekonomik karakter taşıyan kuruluşlar için bu konunun açık olarak düzenlenmemiş olması yurt ekonomisini olumsuz biçimde etkilemektedir (38). Denilebilir ki, yalnızca odalarının kooperatiflere ortak olması konusunda bir açıklık mevcuttur. Halbuki, bu tür kuruluşların iştirakçiliği konusu, esaslı biçimde kanunla düzenlenmelidir. Öteki tür meslek kuruluşları için de yine bir belirsizlik söz konusudur. Kanun hükümleri, bu konuda, hiç de tatminkâr olarak kabul edilemez. Belirsizlik sebebiyle adı geçen kuruluşlar iştirak konusunda tereddüt içindedir ve uygulamada da birlik yoktur.

2. Kanun hükümlerinin yetersiz oluşu, yalnızca yetki konusunda değildir. İştirake izin vermekte olduğu kabul edilen hükümlerde bile, iştirak çeşidi, miktarı vs. hakkında açıklık yoktur. Ancak bazı kuruluşlar için amaçlara uygunluk şartı aranmaktadır ki, bu hususu dahi kesinlikle saptamak mümkün olamamaktadır.

sini sağlamak için gerekli ve faydalı tedbirleri almak ve gereken kuruluşları kurmak, kendi imkânları ile meydana getirilmesi mümkün olmayan hususları konfederasyona intikal ettirmek; Madde: 64 - Birliğin gelirleri: d) Birlik gayesinin gerçekleştirilmesini sağlamak için yapılacak kuruluşlar geliri; Madde: 81 - Derneklerin gelişmesini teminen lüzumlu ve yararlı tedbirleri almak ve gereken tesisleri kurmak kendi imkânları ile yapılması mümkün olmayan hususları konfederasyona götürmek; Madde: 87 - Federasyonun gelirleri: c) Federasyon gayesinin gerçekleştirilmesini temin için yapılacak kuruluş gelirleri (..).

(36) Meselâ İzmir Esnaf ve Sanatkarlar Dernekleri Birliği Samtaş Makine, Sanayi ve Ticaret AŞ.'ne 1000.000 lira ile ortak olduğunu ifade etmiştir.

(37) Barolar (Mad. 76 vd.) ile Türkiye Barolar Birliği (Mad. 109 vd.)

(38) ÖÇAL: «Sanayi...», 8—9.

3. İştirakte bulunma konusunda vesayet makamlarının izninin aranmamakta olması, olumlu bir husus olarak telâkki edilebilir. Esasen bölgesel bir kuruluş olan meselâ ticaret ve sanayi odaları için, böyle bir esas getirmek, hem hükmi şahsiyet kavramı hem de bu tür kuruluşların mevcudiyet sebepleri ile bağdaşamaz.

4. İştirakçiliğin gelişmesi, şüphesiz, yeterli gelire sahip olmayı gerekli kılar. Meslek kuruluşlarının gelirlerinin genellikle yetersiz oluşu da, bu konuda ciddi pratik bir engel teşkil etmektedir (39). Meslek teşekküllerinin gelirlerini arttırıcı tedbirler öngörmeden, onlardan, ekonomiye faydalı olacak biçimde iştirak sahibi olmalarını beklemek, hayali bir düşünce teşkil olmaktan öteye geçmez.

(39) Bu konuda bkz. ÜSKÜL: **Kamu...**, s. 100. Ayrıca bkz. ÖÇAL: «Sanayi..», s. 9.